

τέμπλο είναι του 1762-1768. Φέρει διπλό δωδεκάορτο και άλλες παραστάσεις από την Π.Δ. και την Κ.Δ. και το μαρτύριο του αγίου Γεωργίου.

Αναφορές στον ιστορικό ρόλο της μονής υπάρχουν στους *Βίους Πελοποννησίων ανδρών* του Φωτάκου. Τον 18^ο αι. η μονή είχε ισχυρή αδελφότητα και λειτούργησε σε αυτή κρυφό σχολειό. Ο ηγούμενος Ναθαναήλ και πολλοί μοναχοί μυήθηκαν στη Φιλική Εταιρεία. Ο Παπαφλέσσας και άλλοι οπλαρχηγοί φιλοξενήθηκαν πολλές φορές στη μονή Αγίου Γεωργίου, όπου οργανώθηκαν μυστικές συσκέψεις για την πορεία του αγώνα, που ενισχύθηκε και υλικά από τη μονή. Ο Θ. Κολοκοτρώνης γράφει στα απομνημονεύματά του ότι χρησιμοποίησε τη μονή ως ορμητήριο.

Ναός Αγίου Γεωργίου Ζάχολης. Ο ναός είναι ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της περιφέρειας Ευρωστίνης ή Ζάχολης. Είναι προεπαναστατικό κτίσμα, το οποίο οικοδομήθηκε πάνω στα ερείπια προϋπάρχοντος ναού, που αναφέρεται στα βενετικά αρχεία από το 1696. Ο ναός ολοκληρώθηκε σε διάστημα 39 ημερών το 1811, μετά τη κορήνηση προθεσμίας 40 ημερών από την τουρκική διοίκηση. Είναι βασιλική με 17 τρούλους. Έξι τρούλοι σε κάθε πλευρά του ναού συμβολίζουν τους 12 Αποστόλους, τέσσερις μεγαλύτεροι σε κάθε γωνία τους τέσσερις Ευαγγελιστές και ο κεντρικός συμβολίζει τον Παντοκράτορα.

Ο ναός έχει τρεις αγίες τράπεζες. Η αριστερή είναι αφιερωμένη στους αγίους Κωνσταντίνο και Ελένη, η μεσαία στον Άγιο Γεώργιο και η δεξιά στον Άγιο Δημήτριο.

Στις 14 Μαρτίου 1821 τελέστηκε στον Άγιο Γεώργιο της Ζάχολης πανηγυρική δοξολογία και υψώθηκε η σημαία της επανάστασης. Στον ναό έχει πραγματοποιηθεί δύο φορές πολεμικό συμβούλιο υπό την προεδρία του Θ. Κολοκοτρώνη.

ΕΥ.Γ.

Βιβλιογραφία:

Γριτσόπουλος, Τ., *Ιερά Μονή Παναγίας Φανερωμένης Χιλιμοδίου*, Αθήνα 1996. Δράκου, Ε., «Μοναί ελληνικά, κορινθιακά», *Ελληνικά* 3 (1930) 138-141. Κοκκίνης, Σ., *Τα μοναστήρια της Ελλάδος*, Αθήνα: Εστία 1999, σ. 111-115. Κορδώσης, Μ., *Συμβολή στην ιστορία και τοπογραφία της περιοχής Κορίνθου στους μέσους χρόνους*, διδ. διατριβή, Αθήνα 1981. Λέκκος, Ευ., *Τα ελληνικά μοναστήρια*, Αθήνα: Ικνυλάτης 1995. Μανωλέσσου, Ε. - Σιώμος, Ν., «Όσιος Πατάπιος Λουτρακίου: Ανιχνεύοντας την ιστορία του», 32^ο Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης, Αθήνα 2012, σ. 68-69. Μπούρας, Χ., *Η ελληνική ναοδομία κατά τον 12^ο αιώνα*, Αθή-

να: ΕΤΕ 2002, σ. 210 -212, 223, 271-273, 304, 305. Μπούρας, Χ., «Φλιούς. Παναγία η Ραχιώπισσα», *ΔΧΑΕ* 16 (1991-1992) 39-46. Ορλάνδος, Α., «Οι ναοί των Ταρσινών και της Λέχοβας», *ΑΒΜΕ* 1/1 (1935) 95-98. Ορλάνδος, Α., «Βυζαντινοί ναοί της Ανατολικής Κορινθίας, Γ' Μνημεία της προς ΝΑ του Χι-

Άγιος Γεώργιος Φανερού, άποψη από το εσωτερικό (φωτο: Κ. Βενεκάς)

λιομοδίου περιοχής», *ΑΒΜΕ* 1 (1935) 53-90. Παύλου «σφραγίς». *Η Κορίνθος Εκκλησία στο χρόνο*, Ιερά Μητρόπολις Κορίνθου, Σικυώνος, Ζεμενού, Ταρσού και Πολυφύγγου, Κορίνθος 2011. Φούγιας, Μ., *Ιστορία της Αποστολικής Εκκλησίας της Κορίνθου*, Αθήνα 1968. Χαρκιολάκης, Ν., «Ο Ναός του Αγίου Δημητρίου Αθικίων Κορινθίας», στα *Πρακτικά Γ' Τοπικού Συνεδρίου Κορινθιακών Ερευνών (Πελοποννησιακά, παράρτ. 23)*, Αθήνα 1999, σ. 4-67.

Κορκόδειλος, Διονύσιος.

Βάσει των ως σήμερα εντοπισθεισών μαρτυριών ο «Διονύσιος Κορκόδειλος ο εξ Άνδρου», όπως αυτομαρτυρείται, γνωρίζεται αναμφιβόλως ως η πλέον ενδιαφέρουσα μορφή της μουσικής παραδόσεως της νήσου Άνδρου· λόγιος κωδικογράφος, μας είναι γνωστός και από δύο εκτός Άνδρου ιδιόγραφους κώδικές του: ένα σωζόμενο στην αθηναϊκή ιδιωτική συλλογή Μικέ Παϊδούση και άλλο ευρισκόμενο στη βιβλιοθήκη της Ρουμανικής Ακαδημίας Επιστημών στο Βουκουρέστι. Δύο άλλα -χρονολογούμενα κατά το έτος 1818- αυτόγραφα του ίδιου απόκεινται το μεν ένα στην Καϊρειο Βιβλιοθήκη της Άνδρου, το δε άλλο στην ανδριακή ιδιωτική συλλογή της Ειρήνης Δάμπαση, ενώ για ένδεκα ακόμη ιδιόγρατά του, αποκείμενα «παρα τη οικογένεια Ιωάννου Δ. Κορκοδείλου», έκαμε λόγο σε σχετικό μελέτημά του ο λόγιος ιστορικός της Άνδρου Δημήτριος Πασχάλης. Έχουμε, έτσι, δεκαπέντε -προς το παρόν τουλάχιστον μεμαρτυρημένα- αυτόγραφα Διονυσίου του Κορκοδείλου και κυρίως έχουμε ένα πολύ ενδιαφέροντα Άνδριο κωδικογράφο.

Κατά τα έτη 1816-1817 η παρουσία του εντοπίζεται στην Κωνσταντινούπολη, όπου μαθητεύει κοντά στον πρωτοψάλτη Γρηγόριο [ενδεικτική είναι η προμετωπίδα ενός αυτογράφου του κώδικα που δημοσιεύθηκε από τον Δημήτριο

Πασχάλη: «Η βίβλος Ανθολογία, ήτοι η νέα Παπαδική, εξηγηθείσα μεν παρά του ημετέρου διδασκάλου κυρίου Γρηγορίου, λαμπαδαρίου της του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας. Γραφείσα δε παρ' εμού Διονυσίου Κροκοδείλου του εκ νήσου άνδρου. Εις τόμους τέσσαρας, 1817 εν μηνί Ιουνίω»] και εκπονεί -όπως επεσήμανε παλαιότερα και ο Μανόλης Χατζηγιακουμής- τα πρώτα «άμεσα αντίγραφα» της εξηγημένης από τον πρωτοψάλτη Γρηγόριο τετράτομης Ανθολογίας, το βασικό υλικό της οποίας εξεδόθη αργότερα στη γνωστή *Πανδέκτη*. Να σημειωθεί ότι τα εν λόγω αντίγραφα προορίζονταν αποκλειστικά για προσωπική χρήση του Διονυσίου· το επισημαίνει ο ίδιος γράφοντας ανελλιπώς στα κωδικογραφικά σημειώματα των αυτογράφων του: «εγράφη εν Κωνσταντινουπόλει δια χειρός του εξ Άνδρου Διονυσίου Κροκοδείλου [...] και υπάρχει κτήμα του αυτού» [μνημονεύουμε ενδεικτικά τα ακόλουθα πέντε κωδικογραφικά σημειώματα: «Εγράφη εν Κωνσταντινουπόλει δια χειρός του εξ Άνδρου Διονυσίου Κροκοδείλου κατά το 1816 και υπάρχει κτήμα του αυτού». «Εγράφη εν Κωνσταντινουπόλει δια χειρός του εξ Άνδρου Διονυσίου Κροκοδείλου κατά το 1816 και υπάρχει κτήμα του αυτού». «1816 κατά μήνα δεκεμβριον: εγράφη εν Κωνσταντινουπόλει δια χειρός του εξ Άνδρου Διονυσίου Κροκοδείλου και υπάρχει κτήμα του αυτού». «Εγράφη εν Κωνσταντινουπόλει δια χειρός του εξ Άνδρου Διονυσίου Κροκοδείλου κατά το 1817 και υπάρχει κτήμα του αυτού». «Εγράφη δε δια χειρός Διονυσίου Κροκοδείλου του εξ Άνδρου εκ του πρωτοτύπου και υπάρχει κτήμα του αυτού. Εν Κωνσταντινουπόλει 1817, κατά μήνα Απριλλιον»· ομοειδής είναι και ο κολοφών του κώδικος Παϊδούση 3, φ. 116ν: «Εγράφη εν Κωνσταντινουπόλει δια χειρός του εξ Άνδρου Διονυσίου Κροκοδείλου κατά το 1817 και υπάρχει κτήμα του αυτού»]· έτσι, ίσως, εξηγείται και η παρά των απογόνων του διάσωση του συνόλου, σχεδόν, του βιβλιογραφικού έργου του.

Κατά το έτος 1818 επιστρέφει στην Άνδρο· υπάρχει μια ιδιόγραφη του τρίτομη Ανθολογία, στο σχετικό κωδικογραφικό σημείωμα της οποίας διευκρινίζεται ότι «εγράφη δια χειρός Διονυσίου Ι. Κροκοδείλου εν Άνδρω κατά το 1818 και υπάρχει κτήμα του αυτού». Στην πατριδα του φαίνεται ότι διακονούσε ως

πρωτοψάλτης του μητροπολιτικού ναού της χώρας· εντοπίσαμε κάποια ενδιαφέροντα σχετικά σημειώματα σε ένα ιδιωτικό κώδικα του επιτρόπου Αμολόχου Γιαννούλη Δημητρίου (τα οποία εδημοσίευσε παλαιότερα ο Δημήτριος Πασχάλης), όπου και η σχετική μαρτυρία: «1819: Οκτωβρίου: 23: έδωσα του διάκου του ψάλτη οπού είναι στην μητρόπολη, του κυρ Διονυσίου, ος μου ζήτησεν οπού του χρειάστηκαν γρ(όσια) 200: τα οποία άσπρα τα δανείστηκα από τον κυρ Δημητράκη Κοκόπη [...] Τα άνωθεν άσπρα τα εμέτρησεν ο ψάλτης κυρ Διονύσιος στου δεσπότη το χέρι: και εγω τα κάνω καλά στον λογαριασμόν οπού έχω να του δίνω από τα θελήματα που μου κάνει». Στην τελευταία φράση αποτυπώνονται οι παραπληρωματικές ασχολίες του μουσικού και ψάλτη Διονυσίου Κορκοδείλου, ο οποίος πρέπει μάλλον να είχε και λιπαρή γραμματική μόρφωση. Τα μνημονεύμενα ανωτέρω «θελήματα» αφορούσαν, κατά πάσαν πιθανότητα, υπηρεσίες γραμματικού· σώζονται, εξάλλου, όχι μόνον πληθώρα επιστολών του εν λόγω Γιαννούλη των ετών 1824-1856 και άλλο έγγραφο του 1834 γραμμένα από τον Διονύσιο, αλλά και τρεις συνολικά μη μουσικοί κώδικες αυτόγραφοι του ίδιου Διονυσίου, αποκείμενοι στην ιδιωτική συλλογή των απογόνων του, καθώς και στην ιδιωτική συλλογή Δημητρίου Πασχάλη. Μάλιστα, οι δύο εξ αυτών, εκείνοι της συλλογής των απογόνων του, αποτελούν καταγραφή μαθημάτων του Θεοφίλου Καϊρη κατά το έτος 1836 [μεταφέρουμε εδώ τις σχετικές επιγραφές των εν λόγω κωδίκων: «Εν ταύτη τη βίβλω εμπεριέχεται η Αριθμητική, Γεωμετρία και Ποσοτική του σοφού Θεοφίλου Καϊρη, της παραδόσεως αυτών αρξαμένου εν τω αυτού κατά την Άνδρον Ορφανοτροφείω κατά το 1836 Ιανουαρίου 13, εγράφη δε δια χειρός Διονυσίου Κροκοδείλου εξ Άνδρου». «Στοιχειώδες Μέρος της Φυσικής Θεοφίλου Καϊρη. Εγράφη υπό Διονυσίου Κροκοδείλου 1836: Απριλλίου Ϛ»]· και φαίνεται ότι κατ' εκείνο τουλάχιστον το έτος (χωρίς, βεβαίως, να αποκλείεται προγενέστερη ή και μεταγενέστερη θητεία του εκεί) ο Διονύσιος εργαζόταν στο σχολείο που λειτουργούσε στο Ορφανοτροφείο του Καϊρη, γεγονός που επιμαρτυρεί και η ακόλουθη σημείωση επί του μνημονευθέντος ιδιωτικού κώδικος Γιαννούλη Δημητρίου:

«1836: 11: Φεβρουαρίου: επήγην ο υιός μου ο Αναγνώστης στο σχολείο του Θεοφίλου και έστειλα με τον υιόν μου Δημήτρην του διάκου Διονυσίου Κορκόδειλα δια να κάνει έξοδα του φαγητού οπού θα τρώγουν τάλλαρα κολωνάτα: 3:». Πράγματι, σε ομόχρονον (κατά μήνα Ιούνιον του 1836 συντεταγμένον) «χειρόγραφον κατάλογον των εκτός του Ορφανοτροφείου μαθητών του Θεοφίλου Καϊρη», που δημοσίευσε ο Δημήτριος Πολέμης, μνημονεύονται τόσο ο εν λόγω Αναγνώστης Γιαννούλη, όσο κυρίως και ο Διονύσιος Κορκόδειλος (που φαίνεται ότι παράλληλα παρακολουθούσε και τα μαθήματα του σχολείου), ο οποίος σημειώνεται κατ' εκείνο το έτος ως 42 χρόνων. Επομένως, γεννήθηκε κατά το έτος 1794, απέθανε δε κατά το 1884, σε ηλικία δηλαδή 90 χρόνων.

Η περί τα γράμματα αγάπη του αξίζει εδώ να υπογραμμισθεί επιπλέον: κατά τα σωζόμενα -και από την ως σήμερα, τουλάχιστον, έρευνα εντοπισθέντα- σχετικά στοιχεία, ο Διονύσιος, κατά το έτος 1829, σε σχετικά μεγάλη ηλικία (35 ετών) και αφού είχε ήδη ενδυθεί το ιεροδιακονικό σχήμα, εμφανίζεται να παρακολουθεί τα μαθήματα του σχολείου στοιχειώδους παιδείας της πόλεως της Άνδρου [βλ. Δασκαλάκης, *Τα περί Παιδείας*, σ. 455-460, όπου δημοσιεύεται έγγραφο (από 12^{ης} Νοεμβρίου 1829) της επιτροπής σχολείων Άνδρου προς τη δημογεροντία Άνδρου, σύμφωνα με το οποίο ο «Διονύσιος ιεροδιάκονος Κορκόδειλος» φοιτά στην πρώτη τάξη του εν λόγω πεντατάξιου φιλολογικού γυμνασίου, διδασκόμενος (από τους επίσης Ανδρίους ιεροδιακόνους «Γρηγόριο Βασιλείου Ροϊδη», διδάσκαλο, και «Διονύσιο Πέτρου Καϊρη», υποδιδάσκαλο [ο οποίος φέρεται και ως συμμαθητής του]) τα ακόλουθα μαθήματα: «Όμηρο/Μετρική καθ' Ηφαιστίωνα/Θουκυδίδη/Ηρόδοτο/Ποιητάς διαφόρους/Γραμματική Φ. Βουτιάνου/Τυμνάσματα εις άσκπσιν της ελλην. γλώσσας/Αρμονία του συντακτικού λόγου επί των διδασκομένων συγγραφέων», ενώ ένα έτος αργότερα μαρτυρείται ως εκπαιδευόμενος αλληλοδιδάσκαλος στο πρότυπο σχολείο της Αιγίνης [βλ. αυτ., σ. 1017, όπου στους -επισυναπομένους στο υπ' αριθμ. 899 (από 10^{ης} Ιουνίου 1830) Διάταγμα του Κυβερνήτου Ιωάννου Καποδίστρια- πίνακες ονομάτων των εκλεγέντων μαθητών του προτύπου

σχολείου, ο «Διονύσιος Ιωάννου Κορκόδειλος, ιεροδιάκονος, Άνδριος» συγκαταλέγεται στην ομάδα «των όσοι είναι εκλεκτέοι ως μέλλοντες διδάσκαλοι της αλληλοδιδασκτικής, εάν λάβωσι τινα βοήθειαν δια τρεις η τέσσαρας μήνας». Πβ. αυτ., σ. 1294-1295, όπου δημοσιεύεται «Κατάλογος των μαθητών όσοι ακολουθούν το εις το πρότυπον της Αλληλοδιδασκτικής παραδιδόμενον μάθημα» και ο «Διονύσιος Κορκόδειλος (Ιεροδιάκονος) Άνδριος, ετών 35» μνημονεύεται δεύτερος κατά σειράν]. Σύμφωνα με τα υπάρχοντα χρονολογικά δεδομένα, στην Αίγινα μετεξεπαιδεύθη επί τρίμηνο (Ιούλιο-Αύγουστο-Σεπτέμβριο) του 1830 [λεπτολογούντες, διευκρινίζουμε εδώ ότι ο Διονύσιος εφοίτησε στο πρότυπο σχολείο της Αίγινας ως μέλος μιας συγκεκριμένης ομάδας διδασκάλων [ή, κατά τα σημειούμενα στο ήδη μνημονευθέν έγγραφο, ως ένας «των όσοι [εκ της ελληνικής περιφέρειας] είναι εκλεκτέοι ως μέλλοντες διδάσκαλοι της αλληλοδιδασκτικής»], εκλεγμένων από την Κυβέρνηση προς τρίμηνη μετεκπαίδευση επί της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου του Σαραζίνου. Ειδικότερα ο Διονύσιος μετείχε στην πρώτη κληθείσα ομάδα των εκπαιδευομένων αλληλοδιδασκάλων [αποτελούμενη από δεκαεπτά σπουδαστές], «οι οποίοι εφοίτησαν από του Ιουλίου μέχρι και του Σεπτεμβρίου του λήξαντος έτους [sc. 1830]». Ας προστεθεί, τέλος, ότι δάσκαλοί του στο πρότυπο σχολείο ήσαν οι Ιωσήφ Διστομίτης [για τον οποίο να σημειωθεί ενδιαφέροντως ότι ήταν μαθητής του Θεοφίλου Καϊρη] και Γεώργιος Μανακίδης: μάλιστα, κατά τη διάρκεια αυτής της τρίμηνης σπουδής του (ειδικότερα κατά Αύγουστο του 1830) οι συμπατριώτες του Άνδριοι ζητούν, με έγγραφο τους προς την Κυβέρνηση, τον διορισμό του Διονυσίου ως αλληλοδιδασκάλου στην Άνδρο: «... προστρέχομεν εις την Σ. ημών Κυβέρνησιν, παρακαλούντες αυτήν δια της Επιτροπής ταύτης, να προμηθευθή και δια τον φωτισμόν των τέκνων ημών εις αλληλοδι- <δα>κτικός διδάσκαλος, και ει δυνατόν να σταλή ο συμπατριώτης ημών Κ. Διονύσιος Κορκόδειλος, όστις αυτόθι σπουδάξει...». Όντως, όταν ο Διονύσιος επεράτωσε επιτυχώς τη μετεκπαίδευσή του στην αλληλοδιδασκτική μέθοδο, κατά μήνα Οκτώβριου του 1830, τυχών διπλώματος δευτέρου βαθμού, ο «Πρόεδρος της επί του Ορφανοτροφείου Επιτροπής, Διευθυντής και Εφορος του

Εθνικού Μουσείου και Έφορος του Κεντρικού Σχολείου» (Ανδρέας Μουστοξύδης) σημείωνε σε σχετικό, προς τον «επί των Εκκλησιαστικών και της Δ. Παιδείσεως Γραμματέα» (Νικόλαο Χρυσόγελο), έγγραφο του: «...μεταξύ των υποτρόφων μας [...] πέντε ευρέθησαν άξιοι της επαγγελίας ταύτης, Γρηγόριος Δεσποτόπουλος, Μιχαήλ Παπά Κυριάκου, Δ. Κορκόδειλος, Κ. Μενεΐδης και Δημήτριος Σταματιάδης: οι πρώτοι τέσσαρες εκλέχθησαν διδάσκαλοι του δευτέρου βαθμού, ο δε τελευταίος του τρίτου [...] όσον δια τον άνω ειρημένον Διονύσιον Κορκόδειλον, όστις είναι ένας από τους καλύτερους, αυτός ζητείται ομοφώνως από την πατρίδα του Άνδρον και ο Διοικητής αυτής ζητεί διδασκάλους, αλλ' εγώ τον απεκρίθην ότι έπρεπε να διευθυνθή εις την υπερτέραν αρχήν της Γραμματείας, από την οποίαν να μας καταβώσι τα περί τούτου αναγκαία παραγγέλματα». Ο διοικητής Άνδρου φαίνεται ότι εκίνησε ταχύτατα την υποδειχθείσα διαδικασία, δοθέντος ότι μετά μία εβδομάδα ο επί της Δ. Παιδείσεως γραμματέας, απευθυνόμενος προς τον έφορο του Κεντρικού Σχολείου, εντέλλεται: «Ο Διοικητής Άνδρου ζητεί δύο Αλληλοδιδασκάλους δια τα Σχολεία της Νήσου εκείνης: εμπορείτε να στείλετε προς το παρόν τον κύριον Διονύσιον Κορκόδειλον, έως να προετοιμασθώσι και άλλοι εις το Τυπικόν Σχολείον» [να παρατηρηθεί, βεβαίως, ότι βάσει του ανωτέρω εγγράφου ο Διονύσιος καταλέγεται στους πρώτους αλληλοδιδασκάλους (από τους μετεκπαιδευθέντες στο πρότυπο σχολείο) που η Κυβέρνηση διόρισε στην επαρχία: αν και -εξ όσον γνωρίζουμε- ελλείπουν σχετικές μαρτυρίες, δεν αποκλείεται ο Διονύσιος να αποτελεί ουσιαστικά τον χρονικώς πρώτο διορισθέντα «μαθητοδιδάσκαλο» της συγκεκριμένης κατηγορίας, δοθέντος, μάλιστα, ότι ο Νικόλαος Χρυσόγελος στη συνέχεια του εν λόγω εγγράφου του παρέχει προς τον Α. Μουστοξύδη τις ακόλουθες γενικές οδηγίες για την απονομή των διπλωμάτων και τον τελικό διορισμό των εφ' εξής αποσταλπομένων διδασκάλων: «Οι αποστελλόμενοι διδάσκαλοι αρκεί να εφοδιάζονται προς το παρόν με αποδεικτικά της Επιτροπής και όταν ο επιθεωρητής επισκεφθή έκαστον σχολείον θέλει δίδει τα αναγκαία ενδεικτικά, δυνάμει των οποίων θέλει λαμβάνει έκαστος το ανήκον δίπλωμα. Το μέτρον τούτο συμβάλλει εις το να κάμν τους διδ. επιμελε-

στερους και προσεκτικώτερους εις την προσαρμογήν της μεθόδου, χωρίς των οποίων δεν ελπίζουν ν' αναγνωρισθούν ως διδάσκαλοι». Κατά τους υπολοίπους οκτώ μήνες ο Διονύσιος μνημονεύεται πράγματι ως «διδάσκαλος της κατά το Κάτω Κάστρον, τμήμα πρωτεύον της Άνδρου, αλληλοδιδασκτικής σχολής», όπου ευσυνειδήτως εργάζεται με μεμαρτυρημένα λαμπρά αποτελέσματα [για τις εν γένει διδακτικές ικανότητες του Διονυσίου λίαν επαινετικώς εκφράζεται, επιπροσθέτως, ο Ανδρέας Μουστοξύδης, σε επιστολή του (από 26^{ης} Ιουνίου 1831) προς τη Γραμματεία της Δ. Παιδείσεως: «... ο ιεροδιάκονος Διονύσιος Κορκόδειλος [...] εδείχθη φρονίμου και καλλίστης διαγωγής και τον οποίον είδον εγώ ο ίδιος εις το σχολείον της πατρίδος του Άνδρου, όπου χαίρει την ανήκουσαν εις αυτόν υπόληψιν, εξακολουθών τον χρέος του επτά μήνας, μετά την σύστασιν του σχολείου, διδασκων με ακάματον ζήλον εκατόν δώδεκα μαθητάς [...] Νομίζω λοιπόν ότι είναι δίκαιον εις αυτόν τον διδάσκαλον, ένα των καλύτερων εκ των όσους έχομεν άχρι της παρούσης...». Δυστυχώς, όμως, την ομαλή διεξαγωγή του λειτουργήματός του παρακωλύουν ανακύψαντα προβλήματα οικονομικής φύσεως: λεπτομέρειες της υποθέσεως διεκτραγωδεί ο ίδιος σε δι- ασωθείσα σχετική επιστολή του:

«Προς την Σ. Γραμματείαν της Δημοσί- ου Εκπαιδύσεως κ.τ.λ.

»Διδαχθείς εις το εν Αιγίνη πρότυπον το κατά τρίμηνιαν παραδιδόμενον της αλληλοδιδασκτικής μάθημα, και εφοδιασθείς με το δίπλωμα του δευτέρου βαθμού, έλαχον τον κλήρον του να διδάξω τους παίδας της γης της γεννήσεώς μου.

»Ευτυχής κατά τούτο και ευχάριστος δια τον μισθόν, όστις διωρίσθη εις τον βαθμόν μου φοίν. 100, παρ' ελπίδα ειδοποιήθη παρά του Διοικητού, ότι μόνον εξήκοντα φοίνικας θα λαμβάνω παρά της Σ. Κυβερνήσεως.

»Εν ω οφείλω ευγνωμοσύνην βαθείαν προς την Σ. Κυβέρνησιν δια ταύτην την προς την πατρίδα μου ευεργεσίαν της, δεν δύναμαι όμως να μη παραπονεθώ δια την ελάττωσιν του διωρισμένου μισθού και δια την έλλειψιν της πληρωμής άχρι τούδε.

»Σ. Γραμματεία! Βεβαιωθήτε, ότι οκτώ μήνας ήδη κοπιάζω χωρίς να λάβω ουδ' οβολόν, όστις από μόνον το έργον τούτο περιμένω τον πόρον της ζωής μου, μηδέν άλλο επαγγελλόμενος.

»Δια τούτο, ανηνέχθην και προλαβόντως προς την Σ. Γραμματείαν και ήδη επανειλημμένως παρακαλώ ευσεβάστως την Σ. Γραμματείαν ταύτην να ευαρεστηθή να πληροφορηθή, ότι ενταύθα δεν έχει κανέν άλλο όφελος ο διδάσκαλος, ούτε κοινώς, ούτε ιδίως, ειμή τον μισθόν του, και ούτω ν' αποφασίση, ει δυνατόν, τους 100 φοίνικας δια μισθόν μου και να μοι δίδονται ενταύθα παρά του Διοικητού, καθώς δίδονται και εις τον της Μυκόνου παρά του εκείσε Διοικητού.

»Αναπαρακαλώ την Σ. Γραμματείαν δια την εξόφλησιν των δεδουλευμένων μισθών μου, διότι λιμοκτονώ.

»Και μένω με σεβας βαθύτατον

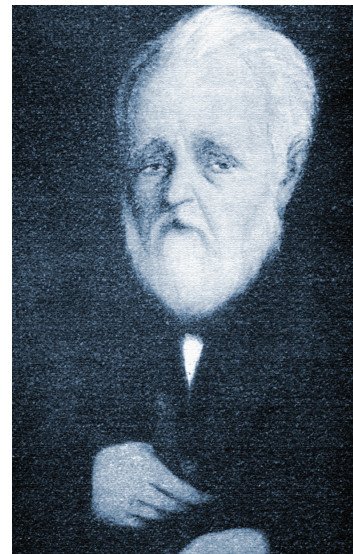
»Εν Άνδρω τη 17 Ιουνίου 1831

»Ευπειθέστατος και υποκλινέστατος δούλος ο διδάσκαλος της εν πόλει Δημοσίου αλληλοδιδασκτικής σχολής
»Διονύσιος Κορκόδειλος».

Για την ιστορία του πράγματος να σημειωθεί ότι το όλο θέμα ανέκυψε ενωρίς, ήδη από τον τρίτο μήνα της εργασίας του Διονυσίου στο αλληλοδιδασκτικό σχολείο της Άνδρου. Όπως πληροφορούμαστε από το μνημονευθέν ανωτέρω έγγραφο (της 19^{ης} Ιανουαρίου 1831) του Διοικητού Άνδρου και Κέας Ν. Γαζέτη προς τη Γραμματεία Δ. Παιδείσεως, ο Διονύσιος είχε από 15^{ης} Ιανουαρίου 1831 επισημάνει το διπλό οικονομικό έλλειμμα: υλικής υποδομής της σχολής και μισθού του διδασκάλου: «Ο Κύριος Διονύσιος Κορκόδειλος, διδάσκαλος της κατά το Κάτω Κάστρον, τμήμα πρωτεύον της Άνδρου, αλληλοδιδασκτικής σχολής, δι' εγγράφου του προς την Διοίκσιν υπό τας 15 τρέχοντος εκθέτει την απορίαν και αμυχανίαν του να βάλη εις πράξιν τον οδηγόν χωρίς του απαιτουμένου οργανισμού του υλικού της σχολής, δι' έλλειψιν χρηματικών μέσων, κ' εξαιτείται να προτραπή η επί των σχολείων της Νήσου ταύτης προϋπάρχουσα επιτροπή δια να οικονομήση χρήματα και δια τον ρηθέντα οργανισμόν, και δια την πληρωμήν των μηνιαίων αυτού μισθών [...] Επομένως τούτων δέον να γινώσκη η Γραμματεία ότι ο προρρηθείς διδάσκαλος Κ. Κορκόδειλος απαιτεί φ. 100 κατά μήνα δια μισθόν του από την επιτροπήν των σχολείων, ήτοι φ. 1200 κατ' έτος, ενώ ο της Ελληνικής κ. Γρηγόριος Ροϊδης [ο μέχρι πρότινος, δηλαδή, διδάσκαλος του Διονυσίου] λαμβάνει ετησίως φ. μόνον 1000 κ' εκ των οποί-

ων στερείται ικανόν μέρος έτι. Δια τούτου μηνιαίου μισθού ήθελον εξοικονομείσθαι δύο ή και πλείω αλληλοδιδασκτικά ενταύθα, αφού οι διδάσκαλοι είναι Άνδριοι και Ιερωμένοι και ο κ. Κορκόδειλος χωρίς να συμφωνήσιν περί τοιαύτης ποσότητας μετά τινος είναι παράλογον πως κάμνει τοιαύτην επίμονον απαίτησιν ήδη, ενώ βλέπει και την χρηματικήν έλλειψιν εις την ιδίαν πατρίδα του». Με αφορμή τη συγκεκριμένη αναφορά, το θέμα ετέθη υπ' όψιν του Κυβερνήτου Ιωάννου Καποδίστρια, που σχετικώς προς την αμοιβή του αλληλοδιδασκάλου αποκρίνεται, κατά την 28^{ην} Ιανουαρίου 1831, δια των ακολούθων: «Επιθυμούμεν δε να ενθαρρύνωμεν και σε και τους υπό την Διοίκσιν σου, αναδεχόμεθα την πληρωμήν των μισθών του αλληλοδιδασκτικού διδασκάλου προς φοιν. εξήκοντα, Ν. 60, κατά μήνα, λογιζόμενους αφ' ης ημέρας έκαμεν αρχήν των χρεών του...», απάντησιν η οποία κοινοποιήθηκε στον διοικητή Άνδρου την 29^{ην} Ιανουαρίου 1831, δι' εγγράφου του γραμματέως της Δ. Παιδείσεως με την επομένη επιπρόσθετη παρατήρησιν: «Εκ του επισήμου της Σ. Κυβερνήσεως πληροφορείσθε ότι η Α. Εξοχότης ευπρεστήθη να αναδεχθή τον μισθόν του αλληλοδιδασκτικού διδασκάλου κυρίου Κορκόδειλου, προς φοιν. 60 κατά μήνα. Τούτο θέλετε κοινοποιήσιν προς τον διδάσκαλον τούτον, όστις, ως φαίνεται, επηρειδόμενος εις την προεκδοθείσαν πράξιν της Κυβερνήσεως, ζητεί τον μισθόν του Β^{ου} βαθμού, αλλ' η Κυβέρνησις δια την χρηματικήν του ταμείου απορίαν δεν ημπορεί να πληρώνη τοιούτους μισθούς, μήτε ο κύριος Διονύσιος πρέπει να φαίνεται πραγματευόμενος την ιδίαν ωφέλειαν μεταξύ των συμπατριωτών του». Η τροπή της υποθέσεως, που εξελίχθηκε κατά την αρχική πρότασιν του διοικητού Άνδρου, προκάλεσε, βεβαίως, την εύλογη αγάλλισσιν του τελευταίου, ο οποίος, πάντως, στην από 4^{ης} Μαρτίου 1831 (αργοπορημένη) απάντησή του προς τη Γραμματεία Δ. Εκπαιδείσεως μεριμνά και για την, κατά το συμφωνημένο πλέον ποσόν, πληρωμή των δεδουλευμένων του διδασκάλου Διονυσίου: «Ου μόνον εμού, αλλά και απάσης της Κοινότητος Άνδρου είναι άπειροι και ανεξάλειπτοι αι ευγνωμοσύναι καθαρώς χρεωστούμενοι προς την Α.Ε. τον σεβ. Κυβερνήτην, όστις, ως φιλοστοργότατος πα-

τήρ, δια να ενθαρρύνη τους εξαιτούντας την κηδεμονικήν προστασίαν του εις σύστασιν κοινωφελών καταστημάτων, ανεδέχθη αύθις και την πληρωμήν του ενταύθα αλληλοδιδασκτικού διδασκάλου προς φοίνικας 60 κατά μήνα [...] Επομένως αναφέρω, ότι προειδοποίησα και τον αλληλοδιδασκτικόν διδάσκαλον κ. Διονύσιον Κορκόδειλον, να μην απαιτή πλέον των φοινίκων 60 δια μισθόν του κατά μήνα, εις την ιδίαν πατρίδα του διδασκόν και, κατά την αίτησίν του, επισυνάπτω τους ελέγχους της μηνιαίας καταστάσεως του σχολείου

Διονύσιος Κορκόδειλος

του δια τον παρελθόντα Φεβρουάριον και τον γενικόν επίσης της τριμηνιαίας, ήτοι από α' Νοεμβρίου 1830 έως τέλους Ιανουαρίου 1831, και παρακαλώ την σεβ. Γραμματείαν να διατάξη τα εικότα περί της εξοφλήσεως της δεδουλευμένης τριμηνίας του, μέχρι τέλους Ιανουαρίου 1831». Σύμφωνα με την τελευταία, προς το παρόν γνωστή, μαρτυρία των πηγών, κατά την 26^{ην} Ιουνίου 1831 η ως τότε οκτάμηνη εργασία του Διονυσίου δεν είχε ακόμη πληρωθεί, όπως προκύπτει από το και ανωτέρω μνημονευθέν έγγραφο του Α. Μουστοξύδη, δια του οποίου η παρατιθέμενη εδώ επιστολή του Διονυσίου κοινοποιείται προς τη Γραμματεία της Δ. Παιδείσεως, παραλλήλως δε αποδίδονται στον διδάσκαλο και τα δίκαια εύσημα: «Η συνείδησίς μου με υποχρεοί μ' όλον τούτο να κάμω την παρατήρησιν, ότι τινές εκ των εις διάφορα σχολεία αποσταλέντων ηπατήθησαν κατά τινά τρόπον π.χ. ο ιεροδιάκονος Διονύσιος Κορκόδειλος, όστις εδείχθη φρο-

νίμου και καλλίστης διαγωγής και τον οποίον είδον εγώ ο ίδιος εις το σχολείον της πατρίδος του Άνδρου, όπου χαιρεί την ανήκουσαν εις αυτόν υπόληψιν, εξακολουθών το χρέος του επτά μηνάς, μετά την σύστασιν του σχολείου, διδασκόν με ακάματον ζήλον εκατόν δώδεκα μαθητάς, δεν έλαβεν ακόμη ούτε λεπτόν, και, εν ω οι μαθηταί του προσδεύουν, εκείνος στερείται του μισθού του, εκ του οποίου περιμένει να τραφή και να ενδυθή μη μετερχόμενος άλλο τι έργον. Νομίζω λοιπόν ότι είναι δίκαιον εις αυτόν τον διδάσκαλον, ένα των καλύτερων εκ των όσους έχομεν άχρι της παρούσης, ή να τον προσδιορισθώσιν εκατόν φοίνικας κατά μήνα, ή να τον πληρωθώσιν οι εξήκοντα, τους οποίους έπρεπε να λάβη δια τους παρελθόντας μήνας, και να τον προστεθώσι τουλάχιστον, ως αλλακού συνειθίζεται, τινά είδη τροφής προς ιδίαν του συντήρησιν. Όθεν εσωκλείω την οποίαν μοι απέστειλε προς την Γραμματείαν αναφοράν του και παρακαλώ αυτήν να την σκεφθή όσον τάχιστα». Δεδομένων αυτών των δυσκολιών (αλλά και των κατ' εκείνην τη χρονική περίοδο ιστορικών συγκυριών: επισυμβάσα δολοφονία του Καποδίστρια και σταδιακή μετ' αυτήν αποδιοργάνωση των πραγμάτων), ο Διονύσιος φαίνεται πως αναζήτησε στη συνέχεια άλλες βιοποριστικές διεξόδους, τις ήδη παραπάνω επισημανθείσες (γραμματικός, είτε σε ιδιωτικό επίπεδο είτε κυρίως στο εν τω μεταξύ συσταθέν ορφανοτροφείο του Θεοφίλου Καϊρη [σημειωτέον ότι κάποιος συσχετισμός μεταξύ Διονυσίου Κορκόδειλου και Θεοφίλου Καϊρη μαρτυρείται και παλαιότερα, όταν ο πρώτος μνημονεύεται σε «κατάλογο συνεισφοράς φιλανθρωπών [...] υπέρ του φιλανθρωπικού καταστήματος» του δευτέρου, με την επισημάνση ότι προσέφερε 50 γρόσια]). Είναι αξιοσημείωτο, τέλος, ότι κατά το 1842 απέβαλε εκούσια το μοναχικό σχήμα –όπως είδαμε ήταν ιεροδιάκονος, αδελφός της ιεράς μονής του Αγίου Νικολάου– νυμφεύθηκε και απέκτησε πέντε τέκνα, αναδειχθείς «γενάρχης του σήμερον ακμάζοντος ομωνύμου οίκου της Άνδρου». Α.ΧΑΛ.

Βιβλιογραφία:

Αντωνίου, Δαυίδ, *Ανδριώτες εκπαιδευτικοί του 19^{ου} αιώνα*, Άνδρος 2005, σ. 274-280. Γιαννόπουλος, Εμμ., *Τα χειρόγραφα ψαλτικής τέχνης της νήσου Άνδρου. Αναλυτικός περιγραφικός κατάλογος*,

Άνδρος 2005, σ. 55-66, 285-297. Χαλδαιάκης, Αχιλλεύς Γ., «Συνοπτική θεώρηση της ελληνικής ψαλμικής τέχνης. (Με αφορμή τα αποκείμενα στην Άνδρο μουσικά χειρόγραφα)», στον τόμο *Προβλήματα και προοπτικές της ελληνικής μουσικής*. Πρακτικά συμποσίου ελληνικής μουσικής. Αρχαία-Βυζαντινή-Παραδοσιακή-Νεώτερη (Άνδρος, 1999), [Αθήνα 2000], σ. 54-57 και 82-88 (ύποσημ. 19-42) [και ανάτυπο, με ιδιαίτερη σελιδαρίθμηση, Αθήνα 2000, σ. 6-9 και 35-41]. Χαλδαιάκης, Αχιλλεύς Γ., «Περί την καταλογγράφηση των μουσικών χειρογράφων της νησιωτικής Ελλάδος», *Μουσικολογία* 16 (2002) 148-151 και 166-170 (ύποσημ. 134-149). Χαλδαιάκης, Αχιλλεύς Γ., *Βυζαντινομουσικολογικά*, Αθήνα 2010, σ. 905-911, 954-961.

Κορναράκης, Ιωάννης. Καθηγητής Ποιμαντικής Ψυχολογίας και Εξομολογητικής στις Θεολογικές Σχολές Θεσσαλονίκης και Αθηνών. Γεννήθηκε στον Πειραιά το 1926. Σπούδασε Θεολογία στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, Ψυχοπαθολογία και θεραπευτικές κλινικές εφαρμογές στην Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική του Innsbruck, Χριστιανική Παιδαγωγική και Ποιμαντική στο Πανεπιστήμιο του Strasbourg και Ψυχολογία του Βάθους και ποιμαντική φροντίδα των ψυχοσθενών στη Ρωμαιοκαθολική Σχολή του Πανεπιστημίου του Münster. Το έτος 1955 διορίστηκε καθηγητής στην εκκλησιαστική εκπαίδευση, στην οποία υπηρέτησε επί δεκαεννέα έτη (1955-1974). Δίδαξε στην Πατριάρχη Εκκλησιαστική Σχολή, στην Εκκλησιαστική Σχολή της Αγίας Αναστασίας (Θεσσαλονίκη), στο Ανώτερο Εκκλησιαστικό Φροντιστήριο (Θεσσαλονίκη), στην Ανωτέρα Εκκλησιαστική Σχολή Θεσσαλονίκης, καθώς και στην Ανωτέρα Εκκλησιαστική Σχολή Αθηνών. Το 1960 υπέβαλε διδακτορική διατριβή στη Θεολογική Σχολή του ΑΠΘ με θέμα *Η βίωσις του πάθους κατά την διδασκαλίαν της Αγίας Γραφής*. Το 1966 έλαβε από την ίδια Σχολή τον τίτλο του υφηγητή με την εργασία του *Η νεύρωσις ως αδαμικών πλέγμα*. Συμβολή εις την Ποιμαντική Θεολογίαν. Το 1968 εξελέγη εντεταλμένος υφηγητής και το 1974 έκτακτος καθηγητής στη Θεολογική Σχολή του ΑΠΘ με ανάθεση της διδασκαλίας του μαθήματος της Ποιμαντικής Ψυχολογίας. Το 1978 εξελέγη τακτικός καθηγητής στην έδρα της Ποιμαντικής Ψυχολογίας και Εξομολογητικής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, όπου και υπηρέτησε μέχρι το 1993. Διετέλεσε δύο φορές πρόεδρος του τμήματος Ποιμαντικής (1987-1989) και διευθυντής του Τομέα Χριστιανικής Λατρείας, Αγωγής

και Διαπομπάνσεως (1991-1993), πρόεδρος της Εφορίας της Πανεπιστημιακής Φοιτητικής Λέσχης (1980-1981), μέλος του Πειθαρχικού Συμβουλίου Φοιτητών, του Υπηρεσιακού και Πειθαρχικού Συμβουλίου του υπουργείου Εμπορίου (1978-1981) και σε διάφορες άλλες επιτροπές.

Ειδικότερα όσον αφορά το επιστημονικό του έργο ο Ιωάννης Κορναράκης καλλιέργησε και ανέδειξε το θεωρητικό και επιστημονικό περιεχόμενο της Ποιμαντικής Ψυχολογίας, ως Ορθόδοξης προβολής παραδοσιακού ανθρωπολογικού και ψυχολογικού γνωσιολογικού υλικού, θέτοντας κατ' ουσίαν τα θεμέλια συγκροτήσεως ενός συστήματος Ποιμαντικής Ψυχολογίας, θεμελιωμένης στη βιβλικο-πατερική σκέψη. Υπό την έννοια αυτή θεωρείται εισηγητής της Ορθόδοξης Ποιμαντικής Ψυχολογίας, την οποία δομεί πάνω σε τρεις κυρίως άξονες: α) την ανάδειξη του ανεξάντλητου βάθους των ψυχολογικών γνώσεων των Πατέρων της Εκκλησίας ως αυθεντικών ερμηνευτών της Βίβλου και της καθόλου εκκλησιαστικής εμπειρίας, σε τομείς όπως η μελέτη των ασυνείδητων πτυχών του ανθρώπινου ψυχισμού, που τους κατέστησε πρωτοπόρους στην ψυχολογική έρευνα σε σχέση με τα κατά πολύ μεταγενέστερα πορίσματα της ψυχολογικής επιστήμης και ιδιαίτερα της Ψυχολογίας του βάθους, β) τη διάκριση της πυρηνικής προβληματικής της ψυχικής συγκρούσεως στο πνευματικό πρόβλημα του ναρκισσισμού της ιδεατής εικόνας και της ενοχής, την οποία αυτή συνακόλουθα παράγει, με την αξιοποίηση της αρχετυπικής δυναμικής του γεγονότος της Πτώσεως, και γ) την αναγνώριση της σημασίας των σύγχρονων θεωριών και τεχνικών, με την παράλληλη περιγραφή των ορίων και των δυνατοτήτων τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, παρέμεινε πιστός στη βασική θεολογική αρχή, σύμφωνα με την οποία η Εκκλησία αποδέχεται τον κόσμο ως αξιόπιστο συνομιλητή και καταφάσκει τα επιτεύγματά του, ενώ ταυτόχρονα διατηρεί το δικαίωμα και την υποχρέωση να δοκιμάζει τα κριτήριά του. Χαρακτηριστικά της θεολογικής και επιστημονικής της σκέψεως υπήρξαν πάντοτε η παραδοσιακότητα και η πρωτοτυπία, το βάθος και η πολυμέρεια, η βιβλικο-πατερική θεμελίωση και η συνθετικότητα. Οι διάκονοι της εκκλησιαστικής

θεολογίας και της επιστήμης στον τόπο μας θα έχουν πολλά να επωφεληθούν από το παραγωγικότατο έργο του Ιωάννη Κορναράκη στο πεδίο συνάντησης της Ορθόδοξης θεολογίας με τις επιστήμες του ανθρώπου.

Εκοιμήθη στην Αθήνα στις 12 Ιουλίου του 2013.

Ιωάννης Κορναράκης

Εργογραφία. Χριστιανική αγωγή δράσεως η εφαρμογή των αρχών και μεθόδων της Νέας Αγωγής εν τη Χριστιανική αγωγή (Αθήνα 1956). Το πρόβλημα των σχέσεων ποιμαντικής φροντίδος και ψυχοθεραπείας εξ' επόψεως ορθόδοξου (Αθήνα 1957). Η συμβολή της ψυχολογίας του C.G. Jung εν τη Ποιμαντική Ψυχολογία (Αθήνα 1958). Η εν ταις επιστολαίς Ισιδώρου του Πηλουσιώτου περιεχόμενη ποιμαντική ψυχολογία (Αθήνα 1958). Η βίωσις του πάθους κατά την διδασκαλία της Αγίας Γραφής. Συμβολή εις την ποιμαντικήν ψυχολογίαν, διδ. διατριβή (Αθήνα 1960). Το πρόβλημα της ψυχολογικής ποικιλίας των τύπων και η υπό το πρίσμα αυτού θεώρησις του έργου της χριστιανικής αγωγής (Θεσσαλονίκη 1963). Η θρησκευτική λειτουργία του Εγώ (Θεσσαλονίκη 1963). Ψυχολογική θεώρησις του χριστιανικού παιδαγωγικού ιδεώδους (Θεσσαλονίκη 1964). Η νεύρωσις ως «αδαμικών πλέγμα». Συμβολή εις την Ποιμαντική Θεολογίαν, διατριβή επί υφηγεσίας (Θεσσαλονίκη 1966· β' έκδ., μεταγλωττισμένη, με διορθώσεις και προσθήκες, υπό τον τίτλο: *Η νεύρωσις ως αδαμικό πλέγμα*. Η απόλησις της αλήθειας στον βιοματικό πυρήνα της νεύρωσης, Αθήνα 2009). Η επίδρασις του θρησκευτικού συμβόλου επί της προσωπικότητος του εφήβου (Μεθοδική θρησκευτοψυχολογική έρευνα επί εφήβων μαθητών (Θεσσαλονίκη 1968). Πατερικά βιώματα της ενδεκάτης ώρας, Από την ψυχολογία της κατανύξεως (Θεσσαλονίκη 1971). Ανταύγειες της πατερικής ερήμου μέσα στον σύγχρονο κόσμο, Ψήγματα από την πνευματικήν εμπειρίαν Ισαάκ του Σύρου (Θεσσαλονίκη 1972). Φι-

λοκαλικά θέματα ερημικής εσωτερικότητας (Θεσσαλονίκη 1975). Βιβλικά ψυχογραφήματα. Συμβολή εις την Ποιμαντικήν Ψυχολογία (Θεσσαλονίκη 1975). Ψυχολογία και πνευματική ζωή... από το ραδιόφωνο! (Θεσσαλονίκη 1976). Ο Ιούδας ως ομαδικός ενοχικός αρχετύπος (Βιοματικά διαστάσεις του ενοχικού διαλόγου) (Θεσσαλονίκη 1977). Μαθήματα Εξομολογητικής (Θεσσαλονίκη 1979). Ποιμαντικά θέματα (Θεσσαλονίκη 1979). Η ανθρώπινη κραυγή... μπροστά στον σιαμαίο αδελφό...! (Βήματα στον χώρο της αυτογνωσίας) (Θεσσαλονίκη 1979). Εγχειρίδιον Ποιμαντικής Ψυχολογίας (Θεσσαλονίκη 1980· αγγλ. μτφ. Brookline Massachusetts 1991). Η Μεταμόρφωση. Ανατομία της μη μεταμορφώσεως (Θεσσαλονίκη 1982). Σχιζοφρένεια η ασκπιτισμός; Ένα πρόβλημα υπαρξιακής επιλογής (Θεσσαλονίκη 1983· σερβ. μτφ. 1996. Η Θεία Λειτουργία της υπάρξεως (Θεσσαλονίκη 1986). Η κρίσις της μονοθεΐας, Ψυχικές διασπάσεις και πνευματική ζωή (Θεσσαλονίκη 1991). Θέματα Ποιμαντικής Ψυχολογίας, 3τ. (Θεσσαλονίκη 1991-1998). Βία, Η οδός του Θεού (Από τη δαιμονική βία στη βία του Θεού) (Θεσσαλονίκη 1996). Ταρώ, η δια Χριστόν σαλή (Άγιον Όρος 2004· αγγλ., σερβ. και ρουμ. μτφ.). Κινητώντας τον βάτραχο... στο φως της νήψεως (Κέρκυρα 2009). Σώμα και αίμα Χριστού. Εγχειρίδιο ευχαριστιακής παιδείας (Κέρκυρα 2010). Ψυχοδυναμικά δρώμενα στην πορεία της αγιότητας (Αθήνα 2010). Ο κατά φαντασία χριστιανός κάτω από το φως της εικόνας του πατερικού ανθρώπου. Ένα πρόβλημα φαντασιακής χριστιανικής αυτοκριτικής (Κέρκυρα 2011). Το μαρτύριο, κλειδί της βασιλείας των ουρανών (Αθήνα 2013). Κ.ΜΠΕ.

Βιβλιογραφία:

Calivas, Alk., «Orthodox Theology and Theologians: Reflections on the Nature, Task and Mission of the Theological Enterprise», *GOThr* 37/3-4 (1992) 284-285. Vavratsoulis, G., «Pastoral Psychology: The Psychology of the Fathers», *Orthodox Outlook* 13/86 (2000) 12. Γόννης, Δ., «Ιωάννης Κ. Κορναράκης», *ΕΕΘΣΠΑ* 35 (2000) 7-31.

Κορναράκης, Κωνσταντίνος του Ιωάννου. Αναπληρωτής Καθηγητής της Χριστιανικής Ηθικής στο ΕΚΠΑ. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1965. Σπούδασε Θεολογία στο Τμήμα Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και Ψυχολογία στο Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικών και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ίδιου Πανεπιστημίου. Ακολούθησε μεταπτυχιακές σπουδές στη Θεολογική